

ВСТАВЛЕНІ КОНСТРУКЦІЇ ЯК СКЛАДНИК СИНТАКСИЧНОГО ПРОСТОРУ РОМАНУ ВІКТОРІЇ АМЕЛІНОЇ «ДІМ ДЛЯ ДОМА»

Гримашевич Галина Іванівна,

кандидат філологічних наук, доцент,

завідувач кафедри української мови та методики її навчання

Житомирського державного університету імені Івана Франка

ORCID ID: 0000-0003-3225-0031

У статті проаналізовано вставлені конструкції як важливий складник синтаксичного простору роману Вікторії Амеліної «Дім для Дома», який досі не був об'єктом дослідження лінгвістів. За допомогою методики суцільного відбору визначено, що вставлені конструкції з огляду на основного оповідача, від імені якого ведеться розповідь, пса Дома – один із визначальних ускладнювальних засобів поряд зі вставними одиницями в художньому тексті письменниці (виокремлено понад 250 речень із такими конструкціями), що виразно демонструє ідіостиль й надає неповторності лінгвоколериту авторки. Схарактеризовано позицію досліджуваних конструкцій у реченнях (інтерпозиція та постпозиція), їхню будову (речення (складні чи прості, двоскладні чи односкладні), словосполучення та слова) з домінуванням вставлених речень, які дають змогу авторці вмістити в одному реченні значний обсяг додаткової інформації, важливої для оповідача та читача. Акцентовано на пунктуації при вставлених конструкціях – тире в середині речення та дужки переважно в кінці й рідше в інтерпозиції. Констатовано, що особливість ідіостилу письменниці – використання вставлених одиниць паралельно зі вставними чи кількох вставлених конструкцій в одному реченні, що уможливило підвищення їхньої інформативності та смислового навантаження. Зауважено, що як елемент експресивного синтаксису незначна кількість вставлених одиниць у тексті роману передає різні емоції, почуття, які виражає собака Дом, і супроводжується переважно питальною й рідше окличною інтонацією. З'ясовано, що репертуар досліджуваних синтаксичних одиниць виконує здебільшого уточнювальну чи пояснювальну функції, виражаючи семантику додаткового повідомлення. Констатовано, що всі вставлені одиниці функціонують в авторському, тобто Домініковому, мовленні, оскільки події, місця, персонажів твору та їхні дії читач має змогу сприймати крізь призму бачення собаки.

Ключові слова: Вікторія Амеліна, роман «Дім для Дома», синтаксичний простір, вставлені конструкції, структура вставлених одиниць, функції вставлених конструкцій, експресивний синтаксис.

Hrymashevych Halyna. Inserted constructions as a component of the syntactic space of Victoria Amelina's novel «House for House»

The article analyzes inserted constructions as an important component of the syntactic space of Victoria Amelina's novel «House for Dom», which has not yet been the object of research by linguists. Using the method of continuous selection, it was determined that inserted constructions, taking into account the main narrator, on whose behalf the story is told, the dog Dom, are one of the defining complicating means along with inserted units in the writer's literary text (over 250 sentences with such constructions are identified), which clearly demonstrates the idiosyncrasy and gives the writer's linguistic coloration authors. The position of the studied constructions in sentences (interposition and postposition), their structure (sentences (complex or simple, two-syllable or one-syllable), word combinations and words) with the dominance of inserted sentences, which allow the author to contain a significant amount of additional information in one sentence, important for the narrator and the reader. The emphasis is on punctuation in inserted constructions – dashes in the middle of a sentence and brackets mainly at the end and less often in interposition. It is stated that a feature of the writer's idiosyncrasy is the use of inserted units in parallel with inserted ones or several inserted constructions in one sentence, which makes it possible to increase their informativeness and semantic load. It is noted that as an element of expressive syntax, a small number of inserted units in the text of the novel

convey various emotions, feelings expressed by the dog Dom, and are accompanied mainly by interrogative and less often exclamatory intonation. It is found that the repertoire of the studied syntactic units performs mostly a clarifying or explanatory function, expressing the semantics of an additional message. It is stated that all inserted units function in the author's, i.e. Dominik's, speech, since the reader is able to perceive the events, places, characters of the work and their actions through the prism of the dog's vision.

Key words: *Victoria Amelina, novel «House for House», syntactic space, embedded constructions, structure of embedded units, functions of embedded constructions, expressive syntax.*

Вступ. Синтаксичний простір художнього тексту на матеріалі української мови загалом та художнього дискурсу українських і закордонних письменників зокрема перебував у полі зору таких учених, як Л. Білоконенко, М. Вінтонів, Ю. Гайденко, Н. Голтвеницька, Н. Гуйванюк, Т. Масицька, А. Олімська, О. Остроушко, І. Руміга, Н. Філоненко та ін. Дослідники акцентують на тому, що поряд з іншими складниками його формують різноманітні синтаксичні одиниці, вивчають синтаксичний простір у контексті експресивного синтаксису, у взаємозв'язках синтаксичних структур художнього дискурсу з емоційно-оцінною, духовно-естетичною царинами життя народу, вважають синтаксичний простір складним та динамічним, зауважують, що саме він найбільш яскраво характеризує обраний митцем літературний жанр.

Складник синтаксичного простору будь-якого художнього твору – одиниці, які перебувають поза граматичним зв'язком у реченні (звертання, вставні та вставлені конструкції), які, хоча й позбавлені синтаксичної функції, відіграють важливу роль у мовній тканині тексту, стають виразним показником ідіостилію письменника, свідчать про особливості його творчої манери.

Вставлені конструкції в українському мовознавстві мають тривалу традицію дослідження, пов'язані з напрацюваннями таких лінгвістів II пол. XX – XXI ст., як Г. Березовська, А. Висоцький, І. Вихованець, М. Вінтонів, О. Галайбіда, А. Грищенко, М. Дорошенко, О. Дуденко, П. Дудик, В. Жайворонок, А. Загнітко, М. Каранська, Ж. Колоїз, В. Кононенко, Є. Кротевич, Б. Кулик, А. Мамалига, О. Мельничук, А. Мойсієнко, Н. Плющ, І. Савченко, І. Слинько, О. Турчак, К. Шульжук та ін., які порушували низку загальнотеретичних питань щодо виокремлення та становлення вставлених одиниць, їх особливий статус у реченні та з позиції експресивного синтаксису [2; 6; 8; 10; 13; 14; 15; 16], стилістики та прагматики зазначених конструкцій у різних стилях і жанрах українських

і закордонних письменників, функційно-стилістичного навантаження в художньому тексті [3; 4; 5; 7; 11; 12], семантики вставлених конструкцій, їхнього комунікативного та текстового потенціалу [9; 12; 14; 15], функцій [8; 15] тощо. Загалом мовознавці практично одноставно сходяться на думці, що вставлені конструкції (переважно словосполучення чи речення, рідше – слова) вживаються для уточнення, доповнення, роз'яснення предметного змісту речення або введення додаткового змісту та інформації до його структури, постають переважно внаслідок необхідності внесення додаткової інформації [8, с. 577]; передають додаткові, побіжні повідомлення, перериваючи основне висловлення за допомогою інтонації вставленості [15, с. 83], слугують для ефективної комунікації, зокрема необхідності своєчасного роз'яснення, доповнення [12, с. 241], виконують низку функцій [8, с. 590], можуть бути уточнювальними, пояснювальними та доповнювальними [16, с. 70–171].

Актуальність нашої розвідки зумовлена тим, що мовотворчість Вікторії Амеліної на матеріалі роману «Дім для Дома» загалом та з огляду на функціонування в ньому вставних та вставлених одиниць зокрема досі не була предметом зацікавлення лінгвістів, хоча ці конструкції привертають найбільшу увагу у творі як найуживаніший засіб ускладнення простого речення (передовсім вставні)¹ та як складник синтаксичного простору художнього тексту письменниці.

Мета статті – проаналізувати вставлені конструкції роману Вікторії Амеліної «Дім для Дома», які мають значну частотність та стилістичне навантаження, як один з основних складників синтаксичного простору твору.

Результати. Роман Вікторії Амеліної «Дім для Дома» (2017) [1] – один із найвідоміших

¹ Подано до друку статтю «Функційно-стилістичний потенціал вставних одиниць у романі Вікторії Амеліної «Дім для Дома»».

творів письменниці, не обділений увагою літературознавців (у контексті дослідження постколоніального дискурсу його вивчали О. Бондарева, І. Ківа, О. Пухонська, О. Романенко, Х. Семерин, Я. Поліщук та ін.), у якому авторка свідомо вибрала оповідачем пса Домініка, котрого в родині старого полковника називають Доміком чи Домом і крізь призму бачення якого у творі відображено події, локації, персонажів, їхні дії. Очевидно, саме цей прийом дав підставі письменниці використати значну кількість речень зі вставними (87 %) та вставленими одиницями, оскільки саме вони демонструють ставлення наратора до повідомлюваного та виражають додаткову інформацію крізь призму його бачення.

Методика суцільного відбору уможливила виявлення в досліджуваному романі понад 250 речень зі вставленими конструкціями, які мають різну структуру, смислове навантаження, виконують низку функцій, наявні в авторському, тобто Домініковому, мовленні, посідають цілком закономірно інтерпозицію чи постпозицію.

Мовознавці вставлені конструкції за значенням поділяють на дві основні групи: 1) із семантикою пояснення, коментаря, уточнення, доповнення; 2) які виражають побіжні зауваження, вияв ставлення до певних явищ, експресії [16, с. 83]. У романі кількісно переважають ті, які доповнюють, уточнюють, коментують зміст основного речення (понад 140 уживань), напр.: *Ярослав Теодорович пахне фарбами, спокоєм і раком легенів (десь в другій стадії – ще поживе, хоча я взагалі-то пес, а не лікар)* [1, с. 28]; *Але на п'яного Василя ніколи нічого не діяло (та й на тверезого іноді теж)* [1, с. 150]; *Маруся озиралася – не для того, щоб бачити, звісно, – для того, щоб зрозуміти, звідки цей дивний звук* [1, с. 134]; натомість вставлені одиниці другої групи мають значне менше функційне навантаження: *Тамара спокійно відкушує ще один кусень зеленого яблука – сік бризкає Мамі Олі в лице – потім бере зі столу білосніжний конверт...* [1, с. 111]; *Хлопчина – я вже бачив його неподалік – вискакує з водійського місця* [1, с. 130]; *Мама й далі живе царівною-несміяною (чи герцогинею-несміяною?)* [1, с. 143].

Щодо структури вставлених одиниць зауважимо, що письменниця здебільшого опе-

рує конструкціями, співвідносними з різними за будовою реченнями. Це зумовлено тим, що використання саме вставлених простих чи складних за структурою речень зумовлене прагненням авторки вмістити в одному реченні якнайбільше інформації для сприйняття її читачем, наповнити його додатковим змістом, привернути увагу до вставленої (ще й виділеної графічно) конструкції. З огляду на зазначене спостерігаємо значну кількість вставлених одиниць у вигляді складних речень: *Не помічає, як стискаються кулаки, як звужуються зіниці, як запахи чорнила та крейди – старі запахи ще з тих часів, коли особливо нахабних Олі ще можна було просто вигнати з класу чи викликати до дошки – заповнюють повітря* [1, с. 301]; *Ба, мене випроводили на вулицю (чи то вони полковника випроводили, а пес – як завжди, тільки причина, бо хто зважає на пса?)* [1, с. 293–294]; *Ось і зараз – нам не пощастить просто так, якщо я нічого не вдію, – Оля нас викриє* [1, с. 219]; *І добре чути – й добре, що люди цього не знають, – запах справжнього вовка* [1, с. 22]. З-поміж схожих за будовою на прості речення виокремлюємо передовсім двоскладні: *І коли дві групи дітей зійшлися в тій плутанині – всі разом ловили м'яча, – то вже не хотіли розходитись* [1, с. 372]; *Невже – а я давно цього чекаю – він дізнався наші маленькі секрети великих продажів?* [1, с. 300]; *Ось там, вже давно, – та каміння все за нами записує – хтось загинув* [1, с. 63] й рідше вставлені конструкції, що мають будову односкладного речення, найчастіше безособового: *Бо з яким же задоволенням я вгризаюся у кістки або – якщо пощастить – то й в соковите м'ясо* [1, с. 26]; *Тільки вчителька географії, як завжди, розповідала – всім вже давно набридло – що однаково скоро поїде до Грузії* [1, с. 109]; *Ріка називалася Волгою і тому – це всім у колишньому Союзі відомо – впадала в Каспійське море* [1, с. 54]. Наведені приклади підтверджують думки лінгвістів про те, що вставлений компонент у вигляді речення виражає самостійний об'єктивний зміст і може вживатися самостійно [8, с. 583].

Найменшу частоту функціонування репрезентують слова-вставлення та словосполучення, які здебільшого уточнюють лексичні одиниці основного речення: *Не помилювся (майже), пишучи біографію* [1, с. 382]; *Рік*

випуску – **п'ятдесят третій** – рік смерті монстра [1, с. 94]; Залізну скриню – **хоч вже яку важку** – треба якось винести нарешиці з помешкання [1, с. 132]; Одного разу мені навіть здалося, що скринька вже пахне – **ледь чутно** – нашою утікачкою [1, с. 249]; Сльози – **великі теж** – котилися по щоках [1, с. 166].

Водночас спостерігаємо виразну особливість ідіостилі письменниці у використанні вставлених одиниць – їхнє функціонування паралельно зі вставними (здебільшого тими, які виражають невпевненість) в одному реченні (зафіксовано понад 35 речень) та тими, що вказують на джерело повідомлення, як свідчення того, чиї думки наводить собака: **Мабуть**, один з тих, коли світло зависає в повітрі, й, **здається**, його можна впіймати, а то й заштовхати з силою в трилітрову банку і – **якщо встигнеш вчасно закрити кришкою** – буде тобі сонячне світло на зиму [1, с. 371]; **Щоправда**, шерсть на лівому вусі помітно темніша й має брунатно-жовтий колір, – **я чув, як про це говорили ще при покупці** – дефект! [1, с. 16]; **І я, звісно**, вдаю, що ні при чому (**іноді добре, що люди пуделів вважають дурненькими**) [1, с. 211].

Крім того, навіть у самій вставленій конструкції письменниця часто вживає й вставні одиниці. Це зумовлено насамперед тим, що так передано роздуми-міркування самого Дома, у якого часто виникають сумніви й непевності щодо людей та їхніх дій: **А тоді – певно, й не помітиш, як до такого дійшло** – хлопчик вже б'є когось... [1, с. 187]; **Господар вважав, у брехливій історії СРСР закладено (як закладають, мабуть, вибухівку?) багато істин...** [1, с. 20]; **Серед дітей – і, мабуть, лише серед них** – дитячість не в моді [1, с. 239].

Водночас в ідіостилі Вікторії Амеліної спостерігаємо наявність речень із кількома вставленими конструкціями, що уможливорює підвищення інформативності речення загалом та вставленої конструкції зокрема, зосередження уваги на виділеному елементі та надання йому в структурі речення важливого смислу, що сприяє безпосередній емоційній спрямованості на читача для викликання в нього відповідних почуттів: **Покупцю Борису тоді було тридцять два, й він теж був людиною не останньою: встиг закінчити географічний, вступити до комсомолу**

(чи навпаки – здається, не вступивши до комсомолу, важко було закінчити університет?), одружитися, запліднити дружину донькою **(чи в іншому порядку?)**, одружитися вдруге, обличити комсомол, розлучитися знову... [1, с. 17]; ... сервіз «Мадонна» німецької фабрики Kahla – безцінний подарунок старшої доньки, що теж врешті залишилася без чоловіка – **той спився, після того, як його військова частина втекла з Німеччини, покинувши казарми й мрії купити ще кілька сервізів**, – і срібна ложечка з вензелями, яку привіз – **це ж треба який збіг** – **це прадід-герой**, – **звідки б ви думали**, – з самого Берліна! [1, с. 45].

Вставлені конструкції в тексті роману виконують низку функцій, основними з-поміж яких є уточнювальна (Двокімнатна квартира на Галана **(так тоді називалася вулиця)** була сонячна та порожня [1, с. 43]; Старий полковник – **тоді йще не старий** – міркував-міркував, та й залишив її на місці [1, с. 43]; Недалеко – **лише піднятися парком і ще трохи вгору і трохи вбік** – живе Марусина друга бабуся [1, с. 72] та пояснювальна (І скоро Маруся заснула – **мабуть, подіяло знеболювальне** – й тільки, коли прокинулася, згадала про ключ [1, с. 136]; Та коли в будинку на Лепкого вимикається світло – **ніяких аварій, просто планове відмикання електроенергії, звична річ**, – Маруся розповідає дідові саме про майбутнє, про те, як все буде, коли вона виросте [1, с. 197–198], а також додаткової інформації: В храмі пахло, **мабуть, отими свічками – так пахнуть Вірині руки** – і ладаном, і грошима, й ще чимось – як пахне завжди від священників всіх конфесій [1, с. 74]; Екран телевізора **сніжить так само – у кімнаті старого, якого я дуже люблю**, – тільки цятки на екрані нічим не пахнуть [1, с. 9].

Важливий аспект у дослідженні функціонування вставлених конструкцій у художньому дискурсі – пунктуація для їх виділення, адже, як зауважує А. Загнітко, інформативна додатковість вставлених конструкцій яскраво підтверджується і відповідними розділовими знаками – дужками чи тире [8, с. 579]. Зазначимо, що Вікторія Амеліна в романі здебільшого й, очевидно, цілком усвідомлено послуговується тире, бо цей розділовий знак, яким авторка відділяє вставлені конструкції в середині речення, має найбільшу відокрем-

лювальну мету, позаяк за його допомогою візуально та інтонаційно вдається розмежувати основне й додаткове: *Та мати – хоч і мати, але ж «дурна баба», як каже часами старий про жінок, – спалила всі записи* [1, с. 90]; *Мовчки пахне землею та хлібом, яблуками, серцевими ліками, і – несподівано для старого – машинним маслом, вітром і керосином* [1, с. 35]

Натомість лише в 32 реченнях авторка вживає дужки, що візуально демонструє відносну самостійність цих конструкцій, їхню незалежність, багатшаровість змісту художнього тексту, причому перевагу надає їхньому розташуванню саме в кінці речення: *Будь я людиною, до цього дня дуже би втомився від одної лише необхідності вирішити, якою саме мовою розповісти цю історію – українською чи російською (інших мов я не знав би добре, навіть людиною – забракло би співрозмовників...)* [1, с. 13]; *Завдяки тим заборонам Маруся й за пам'ятала увесь цей мотлох: дотепер могла описати в подробицях, помиляючись хіба в кольорі суконь напівголих жінок з тарілок «Мадонни» (хто, далекий від християнства, назвав так омріяний радянськими жінками золочений сервіз?)* [1, с. 45]; *Ще б пак: самі, без чоловіків, вдягнені бідно, й навіть обручок на безіменних пальцях нема (Велика Ба загубила свою прикотромусь із переїздів)* [1, с. 66]. Науковці зауважують, що дужки найкраще передають факультативність вставлення [8, с. 580], яке, на нашу думку, могло б цілком бути окремим повноцінним реченням. Отже, пунктуація при вставлених конструкціях у романі «Дім для Дома» виразно демонструє бажання авторки передати зміст вставлення таким, яким вона його уявляє, надати йому таких характеристик, які найточніше передають інформацію, потрібну саме в цьому контексті. З огляду на зазначене для виділення вставлення значно переважає тире, яке акцентує на вставленій конструкції, семантично її наголошує, а дужки, які передають здебільшого факультативність і певну відчуженість, самостійність, ужиті значено менше.

Як елементи експресивного синтаксису вставлені одиниці можуть передавати різні емоції, почуття, побіжні зауваження й супроводжуватися питальною, окличною та спонукальною інтонацією. У романі «Дім для Дома» не зафіксовано таких конструкцій

зі спонукальною інтонацією. Авторка надає перевагу питальним здебільшого зі структурою простого двоскладного (повного чи неповного) речення, яке виділено в основному дужками: *Я впіймав себе на думці, що уявляв власника мерседеса й Маріка (бо хіба хлопець не така ж власність?) монстром, а він – звичайний* [1, с. 183]; *Ті самі сукні, в яких – бо що ж іще тоді старість? – устигла потанцювати на королівському балу разом із дідусем бабуся* [1, с. 48], чи складного (*Коли ми з Марусею (ну я вже довіку так її називатиму – яка ще вона Марія мені?)*) [1, с. 234]. Зрідка фіксуємо конструкції з окличною інтонацією з уточнювальним значенням (*А міг же отримати три (цілих три!) кімнати – в новенькій коробці на околиці міста* [1, с. 65]). Вставлені конструкції з питальною та окличною інтонацією, крім експресивного забарвлення, уможливають зосередження уваги на додатковому повідомленні, виражають авторські почуття та його власне бачення ситуації.

Загалом проаналізовані вставлені одиниці роману Вікторії Амеліної «Дім для Дома» підтверджують думку А. Загнітка про те, що цінність вставленої конструкції – у додатковій інформації, відсутність якої не може вплинути ні на зміст, ні на структуру висловлення, хоча вона розширює й збагачує зміст висловлення [8, с. 580]. Водночас погоджуємося з думкою К. Кравець, яка зазначає, що довільний та широкий вибір граматичної будови, позиції, функційності, семантичного зв'язку з основним реченням свідчать про універсальність вставлених конструкцій як інструмента розкриття авторської лінгвістичної неповторності [11, с. 107], що підтверджує синтаксичний простір досліджуваного роману, у якому саме синтаксична система найвиразніше відображає індивідуальність мови письменника. Водночас вставлені конструкції створюють стилістичний ефект, паралельно коментують, уточнюють основний зміст речення, репрезентують важливу для письменниці інформацію та демонструють авторську (пса Дома) оцінку зображеного, сприяють налагодженню діалогу з читачем.

Висновки. Отже, вставлені конструкції в романі «Дім для Дома» – один із визначальних ускладнювальних засобів у творі, який реалізує авторський задум відтворення

дійсності крізь призму бачення пса Домініка, відображає індивідуально-авторську специфіку їхнього використання в художньому дискурсі письменниці (паралельне функціонування вставних і вставлених конструкцій чи низки вставлених одиниць в одному реченні), уможлиблює семантичне та графічне виділення в інтерпозиції чи постпозиції додаткової інформації, важливої (з позиції Дома) для розуміння повідомлюваної ним думки (домінування тире, яке інтонаційно уможлиблює розмежування основного й додаткового й спорадично дужок, що демонструють факультативність конструкції). У тексті роману переважають вставлені речення (складні та прості), які як своєрідні супутні коментарі розгалуженої структури дають змогу в одній синтаксичній конструкції вмістити значний обсяг інформації, розкривають внутрішній світ

передовсім самого Доміка, який у значних за обсягом вставлених одиницях (очевидно, так йому легше висловити своє бачення) коментує причини чи умови відображених подій або вчинків персонажів, доповнюючи цими коментарями зміст основного речення. За своєю семантикою вставлені конструкції в романі виконують насамперед функції пояснення, уточнення та доповнення. У романі зрідка з огляду на оповідача вжито вставлені конструкції з питальною та окличною інтонацією. Усі досліджувані одиниці органічно вплетені в тканину роману як складник його синтаксичного простору, є виразною ознакою ідіостилу Вікторії Амеліної, художні тексти якої ще недостатньо досліджені з позиції мовотворчості загалом та синтаксичних особливостей зокрема, що й становить перспективи наукових пошуків у зазначеній царині.

Література:

1. Амеліна Вікторія. Дім для Дома. Львів: Видавництво Старого Лева, 2023. 382 с.
2. Висоцький А. З історії вивчення вставних і вставлених частин речення. *Система і структура східнослов'янських мов*. Київ, 1998. С. 218–223.
3. Галайбіда О.В. Вставлені конструкції в українському художньому тексті: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Київ, 2009. 213 с.
4. Галайбіда О., Кришталюк Г. Парентезні конструкції у художньому мовленні Ф.С. Фіцджеральда. *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філологія»*. 2022. Вип. 49. С. 43–48.
5. Дуденко О., Березовська Г. Вставлення у прозі Марини Павленко: структура, семантика, функції. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/6669/1/Vstavlennya%20u%20prozi%20Mary%60ny%60%20Pavlenko.pdf> (дата звернення: 25.07.2025).
6. Дудик П.С. Просте ускладнене речення: навчальний посібник. Вінниця, 2002. 335 с.
7. Житар І.В. Функціонування вставлених конструкцій, винесених за межі базового речення, у текстах наукового та публіцистичного стилів. *Мова і культура*. 2015. № 18 (4). С. 70–75.
8. Загнітко А.П. Теоретична граматики української мови. Морфологія. Синтаксис. Донецьк: ТОВ «ВКФ «БАО»», 2011. 992 с.
9. Загнітко А. Семантика і прагматика вставлених одиниць в українському реченні. *Вісник Львівського університету. Серія: Філологічна*. 2000. Вип. 28. С. 301–309.
10. Колоїз Ж. Дискусійні моменти теорії вставлень. *Філологічний часопис*. 2019. Вип. 2 (14). С. 46–53.
11. Кравець К. Вставлені конструкції у юридичному трилері Джона Грішема «Острів Каміно». *Актуальні питання гуманітарних наук: Міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2021. Вип. 38. Том 2. С. 104–108.
12. Мамалига А. Рівні текстового виокремлення вставних і вставлених конструкцій (на матеріалі газет). *Вісник Київського університету ім. Т. Шевченка. Серія: Журналістика*. 1997. Вип. 4. С. 239–248.
13. Слинько І.І., Гуїванюк Н.В., Кобилянська М.Ф. Синтаксис сучасної української мови. Проблемні питання. Київ: Вища школа, 1994. 670 с.
14. Турчак О.М. З історії вивчення вставлених конструкцій як синтаксичної категорії структурно-комунікативного рівня. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Мовознавство*. 2011. Т. 19. Вип. 17 (3). С. 160–165.
15. Українська мова. Енциклопедія / ред. кол.: Русанівський В.М., Тараненко О.О. (співголови), Зяблюк М.П. та ін. Вид. 2-ге, випр. і доп. Київ: Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М.П. Бажана, 2004. 824 с.
16. Шульжук К.Ф. Синтаксис української мови: підручник. Київ: Видавничий центр «Академія», 2004. 408 с.

References:

1. Amelina, Viktoriia (2023). Dim dlia Doma [House for House]. Lviv: Vydavnytstvo Staroho Leva. 382 s. [in Ukrainian].
2. Vysotskyi, A. (1998). Z istorii vyvchennia vstavnykh i vstavlenykh chastyn rechennia [From the history of the study of interjections and inserted parts of a sentence]. *Systema i struktura skhidnoslov'ianskykh mov*. Kyiv, 1998. S. 218–223. [in Ukrainian].
3. Halaibida, O.V. (2009). Vstavleni konstruktsii v ukrainskomu khudozhnomu teksti [Inserted constructions in Ukrainian literary text]: dys. ... kand. filol. nauk: 10.02.01. Kyiv, 2009. 213 s. [in Ukrainian].
4. Halaibida, O., Kryshaliuk, H. (2022). Parentezni konstruktsii u khudozhnomu movlenni F. S. Fitsdzheralda [Parenthetical constructions in the artistic speech of F.S. Fitzgerald]. *Problemy humanitarnykh nauk: zbirnyk naukovykh prats Drohobyskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriiia «Filolohiia»*. Vyp. 49. S. 43–48.
5. Dudenko, O., Berezovska, H. (2016). Vstavlennia u prozi Maryny Pavlenko: struktura, semantyka, funktsii [Insertion in the prose of Maryna Pavlenko: structure, semantics, functions]. Retrieved from: <https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/6669/1/Vstavlennya%20u%20prozi%20Mary%60ny%60%20Pavlenko.pdf> (reference date: 25.07.2025). [in Ukrainian].
6. Dudyk, P.S. (2002). Proste uskladnene rechennia: navchalnyi posibnyk [Simple complex sentence: tutorial]. Vinnytsia. 335 s. [in Ukrainian].
7. Zhytar, I.V. (2015). Funktsionuvannia vstavlenykh konstruktsii, vynesenykh za mezhi bazovoho rechennia, u tekstakh naukovoho ta publitsystychnoho styliv [The functioning of inserted constructions, taken outside the basic sentence, in texts of scientific and journalistic styles]. *Mova i kultura*. № 18 (4). S. 70–75. [in Ukrainian].
8. Zahnitko, A.P. (2011). Teoretychna hramatyka ukrainskoi movy. Morfolohiia. Syntaksys [Theoretical grammar of the Ukrainian language. Morphology. Syntax]. Donetsk: TOV «VKF “BAO”». 992 s. [in Ukrainian].
9. Zahnitko, A. (2000). Semantyka i prahmatyka vstavlenykh odynyts v ukrainskomu rechenni [Semantics and pragmatics of inserted units in a Ukrainian sentence]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriiia: Filolohichna*. Vyp. 28. S. 301–309.
10. Koloiz, Zh. (2019). Dyskusiini momenty teorii vstavlen [Debate points of insertion theory]. *Filolohichni chasopys*. Vyp. 2 (14). S. 46–53. [in Ukrainian].
11. Kravets, K. (2021). Vstavleni konstruktsii u yurydychnomu tryleri Dzhona Hrishema «Ostriv Kamino» [Inserted constructs in John Grisham's legal thriller «Camino Island»]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk: Mizhvuzivskyi zbirnyk naukovykh prats molodykh vchenykh Drohobyskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Drohobych: Vydavnychy dim «Helvetyka»*. Vyp. 38. Tom 2. S. 104–108. [in Ukrainian].
12. Mamalyha, A. (1997). Rivni tekstovoho vyokremlennia vstavnykh i vstavlenykh konstruktsii (na materialy hazet) [Levels of textual isolation of inserted and embedded constructions (based on newspaper material)]. *Visnyk Kyivskoho universytetu im. T. Shevchenka. Seriiia: Zhurnalistyka*. Vyp. 4. S. 239–248. [in Ukrainian].
13. Slynko, I.I., Huivaniuk, N.V., Kobylianska, M.F. (1994). Syntaksys suchasnoi ukrainskoi movy. Problemni pytannia [Syntax of the modern Ukrainian language. Problematic issues]. Kyiv: Vyscha shkola. 670 s. [in Ukrainian].
14. Turchak, O.M. (2011). Z istorii vyvchennia vstavlenykh konstruktsii yak syntaktychnoi katehorii strukturno-komunikatyvnoho rivnia [From the history of the study of inserted constructions as a syntactic category of the structural-communicative level]. *Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu. Seriiia: Movoznavstvo*. T. 19. Vyp. 17 (3). S. 160–165. [in Ukrainian].
15. *Ukrainska mova. Entsyklopediia* (2004) [Ukrainian language. Encyclopedia] / red. kol.: Rusanivskyi V.M., Taranenko O.O. (spivholovy), Ziabliuk M.P. ta in. Vyd. 2-he, vypr. i dop. Kyiv: Vyd-vo «Ukrainska entsyklopediia» im. M.P. Bazhana, 2004. 824 s. [in Ukrainian].
16. Shulzhuk, K.F. (2004). Syntaksys ukrainskoi movy: pidruchnyk [Syntax of the Ukrainian language: textbook]. Kyiv: Vydavnychy tsentr «Akademiiia». 408 s. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 11.08.2025

Стаття прийнята 04.09.2025

Статтю опубліковано 27.10.2025